

Feelgood-christendom

Ik kwam in het opinieblad voor geloof en samenleving Volzin (24 augustus) een bijdrage van Herman Vuijsje tegen met een intrigerend opschrift: *God wordt met de dag vrolijker*. Op weg naar een feelgood-christendom, is de subtitel van zijn verhaal. Het bleek een voorpublicatie te zijn van een intussen verschenen boek van zijn hand: *Tot hier heeft de Heer ons geholpen* (uitg. Contact). Vuijsje is zelf atheïst, maar staat welwillend en belangstellend tegenover kerk en geloof. Hij geeft aan dat zijn boek 'een beknopte geschiedenis wil zijn van de Nederlandse verhouding tot religie en moraal'. Hij maakt een speurtocht naar nieuwe beelden van God, het bovennatuurlijke en het hiernamaals. 'Alles aan God is lief en aardig geworden.' Naar zijn inschatting 'pikken ook de gevestigde kerken een graantje mee van het feelgood-christendom dat furore maakt bij pinkstergroepen en evangelische kerken'. Hij vermeldt dat de katholieken na het Tweede Vaticaanse Concilie (1962-1965) het prachtige Dies Irae, het lied over het Laatste oordeel, ook in de ban hebben gedaan: niet vrolijk genoeg!

Een positief hiernamaalsbeeld komt dan ook stevast naar voren uit de previews die ons bij tijd en wijle worden vergund via de verhalen van mensen die een 'bijna-dood-ervaring' hadden. Daarin klinken altijd termen als stralend en licht, liefde en groene weiden. Het hiernamaals is iets transparants geworden, met heldere, lichte contouren. Nooit komt er iemand terug met verhalen over oplaaiende vlammen en angstig geroep aan het eind van de tunnel. Zelfs van de EO-leden gelooft bijna de helft dat Gods liefde zo groot is dat hij 'geen mens verloren laat gaan'. Ook bij de gereformeerden heeft de hoogverheven, beoordeelende en straffende God plaatsgemaakt voor een God 'die dichterbij de mensen is, die meelijdt met de mensen en bij wie

men zich geborgen mag weten'. Belangrijke stromingen in het moderne Christendom verwachten dus een Oordeel zonder onderscheid tussen good guys en bad guys. In de nadagen van het christelijk monotheïsme strijkt God de hand over het hart en conformeert zich aan de beroemde laatste woorden van Heinrich Heine: 'God zal me vergeven, dat is nu eenmaal zijn beroep.' God heeft ons zo lief dat Hij als puntje bij paaltje komt niemand naar de gevangenis stuurt, maar iedereen tweehonderd euro in zijn knuist drukt en doorstuurt naar Af.

De katholieken hadden altijd al een beetje dat idee: behalve echte grote schurken kon iedereen rekenen op de eeuwige zaligheid. 'Onze Lieve Heer' deed niet echt lelijk en anders zou Onze Lieve Vrouw wel een goed woordje voor ons doen. Vandaar de blijmoedigheid waarmee katholieken opmerken dat iemand die is overleden, is gaan 'hemelen'. De ontwikkeling naar dit positieve godsbeeld is waarschijnlijk het enige punt waarop de katholieken hun tijd vooruit zijn geweest.

Als is de toon waarop Vuijsje over God schrijft mij te populair, de sfeertekening van de huidige Godsbeleving onder christenen heeft veel herkenbaars. Wij houden niet van de uitdrukking 'Onze Lieve Heer', vinden hem bijna blasfemisch maar de aanduiding 'lief' in de zin van 'lievig' past wel bij wat je soms ook onder protestantse gelovigen tegenkomt, als ze het hebben over hun Godsgeloof.

Alles aan God is lief en aardig geworden: een opperwezen dat niet meer boven ons staat, maar naast ons. Een God als bovenste beste opa, als sint zonder piet, als piet zonder roe. Sterker: God de Vader begint verdacht veel op een moederlijke figuur te lijken. Hij eist niet meer, straft niet meer, is niet meer boos en nauwelijks nog bedroefd te krijgen. Wel heeft Hij aandacht voor je als je die nodig hebt, Hij kan luisteren, Hij leeft met je

mee, Hij bemoedigt en bemoedert. Gods vervrolijkning is ook vervrouwelijking. Dit nieuwe, zachtaardige godsbeeld voldoet uitstekend aan de troostende en zingevingskant van religie, maar heeft voor het andere aspect – moreel vermaan en gewetensbevestiging – weinig te bieden. 'Mensen selecteren wat ze lekker vinden', zegt socioloog Paul Schnabel. 'Er gaat geen enkele normatieve kracht van uit, geen verplichting. Het kan altijd weer anders.' Vroeger eiste God van ons dat we genade zouden vragen – nu strooit Hij met genade en verzoening in het rond als Sinterklaas met pepernoten. Gods genade is een kwestie van liefdewerk oud papier geworden; of we die genade ook waard zijn, moeten we zelf maar uitmaken.

Hoe je het ook wendt of keert, het Godsbeeld heeft de nodige wijzigingen ondergaan. Vuijsje schetst: van streng naar rechtvaardig en daarna door naar lief, meelijdend of zelfs hulpbehoevend. Voor nog meer mensen in onze samenleving is het beeld van God langzamerhand helemaal vervluchtigd naar een 'soort hemelse kracht' of naar het al veel besproken 'iets'.

In het ietsisme wordt die ontwikkeling voltooid: God is daarin niet meer een 'iemand' die beslissingen over ons neemt, maar een sfeer waarin wij na onze dood opgaan. De bovennatuurlijke wereld, eeuwenlang bevolkt door 'hemelingen' met persoonlijke trekken, wordt in het ietsisme volledig 'gedepersonaliseerd'. Het godsbeeld maakt plaats voor een 'ietsbeeld'. In 1966 geloofde nog bijna de helft van de Nederlanders in een persoonlijke God naar wiens evenbeeld wij waren geschapen, die zich met ieder van ons persoonlijk bezighield en tot wie we konden bidden om vergiffenis, meelij en ontferming. Wie nu nog behoefte heeft aan zo'n persoonlijke god of godin, die moet er zelf maar een in elkaar knutselen.



Ds. J. Maasland is hervormd emeritus predikant te Barneveld.

→ staan bij Gereformeerde Bond